

lag. Denk u slechts in de dagen van den Zwijger en van Marnix terug, en de gulden lijn der historie teekent zich van zelf. Van den dag van Den Briel af, treedt op onze erve een geestelijke zielskracht naar buiten, die nog altoos haar wedergade zoekt, en waarvoor nog aldoor schrijver na schrijver, hier en in 't buitenland, zijn wierook ontstak. Ons Nederland heeft noch in de Middeleeuwen, hoe schitterend het ook toen reeds opbloede, noch ook in later eeuw, ook maar van verre een zóó eenig roemrijk standpunt ingenomen, als in de dagen toen Leiden ontzet werd en Alva van ons vlood. Vraag het maar aan Bakhuizen van den Brink, raadpleeg Robert Fruin's geschriften, en hoewel beiden op geloofsterrein diametraal tegenover ons stonden, kenden toch hun eerbied en hun lof voor wat de Calvinistische vaders hier bestonden, nauwelijks grens.

Ons volk is toen groot in den hoogsten en in den rijksten zin des woords geweest. Het martelaarschap dier dagen kwam het martelaarschap onder Decius en Diocletianus nabij, en, hoe klein van omtrek ook onze toenmalige Zeven Provinciën waren, toch zijn toen de dagen doorleefd, dat het kleine Nederland twee wereldmachten tegelijk weerstond. Schier tooverend heeft ons zoo kleine Nederland toen aangedurfd, wat op geen ander even klein gebied, waar ter wereld ook, bestaan is.

Doch, ziehier nu de jammer. Gelijk in Israel na de korte glorie van Isai's zoon, en na het snel verbleeken van Salomo's verblindende pracht, 't zich al even snel ontwrichtte, als 't vast- en ineen was gezet, zoo ging ook hier maar al te vroeg en al te somber de glans van het Calvinisme weer te loor. De min-geestelijke massa kreeg weer het hoogste woord. Van de Zilvervloot ging al spoedig een machtiger bekoring uit dan van 't herwonnen Evangelie; en de schatten uit Oost en West, die zich hier ophoopten, drukten door hun overwicht de vrije geestelijke uitademing ter neer. Na 1627 ging de zegevierende invloed van Dordt in het Remonstrantisme onder. In onze verwereldschte maatschappij zich niet meer thuis gevoelend, trok het vrome volk zich almeer van het publieke erf terug. Hooger dan Jacob Cats kon de poetische bezieling reeds toen niet meer mikken. Staatsverbod belette het weer samenkomen van een nationale Synode, en in zulk een mate was reeds twee eeuwen later ons beste volk van zijn oorsprong vervreemd, dat zelfs volgelingen van